

รายงานการวิจัย

การศึกษาความเป็นไปได้ในการส่งเสริมการจัดตั้งตลาดน้ำ
ชุมชนบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

A STUDY OF THE POSSIBILITY IN FORMING BANG-MUANG
COMMUNITY FLOATING MARKET, BANG YAI, NONTABURI

ผู้ช่วยศาสตราจารย์มุกดา ทิบบัฒ และคณะ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

พ.ศ. 2554

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

รายงานการวิจัย

การศึกษาความเป็นไปได้ในการส่งเสริมการจัดตั้งตลาดน้ำ

ชุมชนบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

A STUDY OF THE POSSIBILITY IN FORMING BANG-MUANG
COMMUNITY FLOATING MARKET, BANG YAI, NONTABURI

ผู้ช่วยศาสตราจารย์มุกดา

ลิบลับ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์

แสงเงิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์มณีรัตน์

ลิ้มสืบเชื้อ

อาจารย์สืบวงศ์

กาพวงศ์

นางนิทรา

ประเสริฐ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

พ.ศ. 2554

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยการศึกษาความเป็นไปได้ในการส่งเสริมการจัดตั้งตลาดน้ำชุมชนบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ซึ่งคณะผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

การวิจัยครั้งนี้จะไม่สำเร็จล่วงไปด้วยดี หากไม่ได้รับความกรุณาและการสนับสนุนตลอดจนชี้แนะจากท่านทั้งหลาย ดังมีรายนามต่อไปนี้คือ รองศาสตราจารย์ ดร.เป็รื่อง กิจรัตนกร อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตราภา กุณฑบุตร ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา นายพรเทพ ประดับพลอย นายกเทศมนตรีเทศบาลบางม่วง ตลอดจนปลัดเทศบาลบางม่วง สมาชิกเทศบาลบางม่วง ประธานชุมชนบางม่วงและคณะกรรมการชุมชนบางม่วง ทั้ง 9 ชุมชน ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลและให้คำแนะนำในทุก ๆ ด้านที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณสมาชิกชุมชนเทศบาลบางม่วงทุกท่านที่มีได้กล่าวนามในที่นี้ ที่ได้ให้ความร่วมมือและความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน ตลอดจนความมีน้ำใจไมตรีในการต้อนรับ และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี จนทำให้ผู้วิจัยสามารถทำงานได้สำเร็จ ซึ่งผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้ด้วย

คณะผู้วิจัย

บทคัดย่อ

การวิจัยในหัวข้อเรื่องการศึกษาความเป็นไปได้ในการส่งเสริมการจัดตั้งตลาดน้ำชุมชนบางม่วง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ โดยทำการศึกษาในด้านศักยภาพของพื้นที่และศักยภาพของชุมชน ในการส่งเสริมการจัดตั้งตลาดน้ำชุมชนบางม่วง และศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการจัดตั้งตลาดน้ำชุมชนบางม่วง รวมทั้งศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการจัดตั้งตลาดน้ำชุมชนบางม่วง

การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่ไปกับวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ในส่วนของการศึกษาวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาด้วยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวมข้อมูลแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพหลาย ๆ เทคนิค ร่วมกันมาเป็นเครื่องมือในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลซึ่งได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม การสังเกตการณ์ และการจัดสนทนากลุ่ม ทั้งนี้ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลในกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ดังนี้คือ ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสในชุมชน ประชาชนทั่วไปในชุมชน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการค้าขายและนักท่องเที่ยว รวมจำนวนทั้งสิ้น 83 คน นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัย โดยใช้วิธีการศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ด้วยการศึกษาดูงานนอกสถานที่ และการจัดประชุมเวทีชาวบ้านด้วยการใช้วิธีการวิเคราะห์ SWOT เป็นเครื่องมือในการศึกษา ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปและนำเสนอด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการส่งเสริมการจัดตั้งตลาดน้ำชุมชนบางม่วง ผู้วิจัยทำการศึกษาความเป็นไปได้ใน 2 ลักษณะคือ การศึกษาความเป็นไปได้ในเชิงศักยภาพของพื้นที่ และการศึกษาความเป็นไปได้ในเชิงศักยภาพของชุมชน ผลการศึกษาพบว่าชุมชนบางม่วงมีศักยภาพของพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการจัดตั้งตลาดน้ำ โดยศักยภาพของพื้นที่ดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้เป็นด้านต่าง ๆ คือ ด้านทำเลที่ตั้ง ด้านลักษณะพื้นที่ ซึ่งรวมถึงลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะดิน และลักษณะภูมิอากาศ ด้านลักษณะทางสาธารณูปโภค ซึ่งรวมถึง ไฟฟ้า การประปา ด้านการเข้าถึงพื้นที่ซึ่งรวมถึงการเข้าถึงพื้นที่ด้วยการคมนาคมทางบก และการเข้าถึงพื้นที่ด้วยการคมนาคมทางน้ำ และด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินในส่วนการศึกษา

ศักยภาพของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบางม่วงมีศักยภาพของชุมชนที่มีความเหมาะสมในการจัดตั้งตลาดน้ำ โดยศักยภาพของชุมชนดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้เป็นด้านต่าง ๆ คือ ภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน ภาวะผู้นำของชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชน วัฒนธรรมประเพณี ท้องถิ่นชุมชน การมีแหล่งโบราณสถานที่สำคัญ และความเชื่อของชุมชน

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมการจัดตั้งตลาดน้ำชุมชนบางม่วง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยทั้งปัจจัยในเชิงบวกและปัจจัยในเชิงลบ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยในเชิงบวกที่มีผลต่อการจัดตั้งตลาดน้ำชุมชนบางม่วงคือ ความพร้อมของชุมชนในเชิงพื้นที่ การเดินทางสะดวก การมีโบราณสถานที่สวยงาม การจัดกิจกรรมการอนุรักษ์ประเพณี การเป็นแหล่งภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม ความรักและความสามัคคีในชุมชน และการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ และเมื่อทำการศึกษาปัจจัยในเชิงลบที่มีผลต่อการจัดตั้งตลาดน้ำชุมชนบางม่วง ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยดังนี้คือ สภาพภูมิประเทศที่มีน้ำท่วมสูงในบางฤดูกาล สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพ การประชาสัมพันธ์ที่ไม่มีแรงจูงใจและโน้มน้าวเพียงพอ การขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ปัญหาขยะมูลฝอย ความไม่สะดวกของเส้นทางการคมนาคม ผลผลิตที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในชุมชนมีไม่ต่อเนื่อง และปัญหาทางการเมืองในระดับท้องถิ่น

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการจัดตั้งตลาดน้ำชุมชนบางม่วง ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดตั้งตลาดน้ำชุมชนบางม่วงไว้ดังนี้คือ เทศบาลบางม่วงและชาวบ้านในชุมชนบางม่วงควรมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรของชุมชนร่วมกันทั้งในด้านการดูแลคลอง การใช้ประโยชน์จากที่ดินและการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย และมีการจัดการด้านประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักชุมชนบางม่วง เพื่อหวังผลต่อการจัดตั้งตลาดน้ำในภายหน้า รวมทั้งต้องมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการให้ความร่วมมือเพื่อการจัดตั้งตลาดน้ำ นอกจากนี้ต้องมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการต่าง ๆ ภายในชุมชนบางม่วงให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งควรกำหนดเป็นนโยบายสำคัญของเทศบาลบางม่วงและชุมชนบางม่วงในการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการจัดตั้งตลาดน้ำให้สามารถเกิดขึ้นได้จริงในอนาคต

สารบัญ

	หน้า	
กิตติกรรมประกาศ	ก	
บทคัดย่อ	ข	
สารบัญ		
บทที่ 1	บทนำ	
	1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
	1.3 ขอบเขตการวิจัย	3
	1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	4
	1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
บทที่ 2	การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
	2.1 แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ	6
	2.2 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มและกระบวนการกลุ่ม	17
	2.3 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากรของชุมชน	29
	2.4 ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับตลาดน้ำ	35
	2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
	2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย	45
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	
	3.1 วิธีการที่ใช้ในการวิจัย	46
	3.2 ขั้นตอนการวิจัย	48
	3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	51
	3.4 การตรวจสอบข้อมูล	51
	3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	52

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
บทที่ 4	ผลการวิจัย	
	4.1 บริบททั่วไปของชุมชนบางม่วง	54
	4.2 ศักยภาพของพื้นที่ในการส่งเสริมการจัดตั้งตลาดน้ำชุมชนบางม่วง	63
	4.3 ศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการจัดตั้งตลาดน้ำชุมชนบางม่วง	69
	4.4 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดตั้งตลาดน้ำชุมชนบางม่วง	83
บทที่ 5	อภิปรายผลการวิจัย	
	5.1 การเปลี่ยนแปลงบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนบางม่วง	89
	5.2 ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในการจัดตั้งตลาดน้ำชุมชนบางม่วง	95
บทที่ 6	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
	6.1 สรุปผลการวิจัย	97
	6.2 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป	102
บรรณานุกรม		
ภาคผนวก		
ภาคผนวก ก	แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลบางม่วง	111
ภาคผนวก ข	โครงการวันเดียวเที่ยว 9 วัด	115
ภาคผนวก ค	รายชื่อผู้เข้าร่วมศึกษาดูงานเพื่อเรียนรู้นอกสถานที่ จากประสบการณ์จริง	119
ภาคผนวก ง	รายชื่อผู้เข้าร่วมการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน	122
ภาคผนวก จ	ภาพแสดงรายละเอียดซึ่งเป็นผลจากการศึกษาวิจัย	124